

1.- CALIA QUE FOS ANORMAL

En el profund—m'en faig un plaer de remarcar-ho—article que A. Esclasans dedicà sobre aquestes mateixes planes a l'estudi de "Santa Joana", la darrera obra de Bernard Shaw, trobo una idea enginyosa i des de'l seu punt de vista exacta. L'únic home anormal és l'autor—ens diu. La Donzella que sent les veus de Santa Margarida i, de tant en tant, la de l'Arcàngel Sant Miquel; l'Inquisidor que, esclau del seu sistema, ofega la pietat que li remou les entranyes per defensar el monopoli del sobrenatural que pertoca a l'Església; Fra Martí, ànima tendra que salvaria la pobre noia il·luminada, àdhuc a risc de caure en heretgia; el Duc de Warwic que obeeix fidelment el prejudici de la seva casta; el Rei terriblement lògic dins la seva feblesa... tots, tots són homes normals dins la vasta normalitat del món—"matisos diversos d'un mateix raig de sol", diu Esclasans. L'anormal és. Bernard Shaw que no és ingenu ni místic, que no és dogmàtic ni sentimental, que s'emancipa del prejudici del territori i del de la casta, que amb virtuosisme de jutglar juga amb atxes enceses i ganivets. L'anormal és l'autor. El prisma, en descompondre el raig de sol de la fé, no dona el color Bernard Shaw. O, almenys, no el dona com un matís identificable a simple vista.

Però "Santa Joana" és filla de l'anormalitat de Bernard Shaw. L'autor irlandès ha escrit l'obra que ha escrit precisament perquè el seu tarannà no coïncidia amb cap dels "standards" que representaven els seus personatges. Ha

potgut animar-los tots, perquè no tenia ben bé l'ànima de cap.

Imagineu, us ho prego, la vida de Joana d'Arc escrita per l'Inquisidor o per qualsevol dels hereus del seu zel dogmàtic, per Fra Martí o pel Duc de Barwic. Tindria qualitats que no té; una sang més càl·lida circularia per les seves venes; el públic s'hi commouria més, les dones que ara tot just eixuguen una llàgrima indecisa, aleshores potser plorarien abundantment... Però l'obra no tindria les tres dimensions que té en la versió shawiniana; n'hi mancaria una, talvegada dues.

Car si bé és indiscutible que tota temptativa dramàtica exigeix del qui la fa un principi d'escepticisme, un brí de diletantisme, un començament d'histrionisme, sols un home "anormal" arriba al grau de cubisme psicològic que ha aconseguit el dramaturg irlandès.

He dit histrionisme i potser el mot ha sonat a les orelles d'algú amb una estridència desagradable. No obstant, el mot és exacte. La tasca de l'autor dramàtic—com la de tot aquell que vol expressar ànimes diferents de la seva—no és sinó un esforç per tractar-se amb sentiments i idees d'altri. El comediant, l'histrió propiament dit, no es disfressa tan profundament com l'autor que li ha fornit les paraules i la línia de l'acció.

Flaubert quan descrivia la fi de Madame Bovary diuen que tenia constantment a la boca el regust de la metzina que extingí la vida de l'infel·lix Emma. Es possible que això sigui una

exageració literària. Ens dona, però, un bon indicí del que pot arribar a ésser l'histrionisme dels autors conciençosos.

Shaw en la seva obra ha arribat a un extrem comparable? La flama que consumí la Donzella, llevat del cor que no volgué cremar, li ha socarrimat les carns? La tendresa momentània d'aquell soldat anglès que fa una creu amb dos branquillons per plaure a Joana, l'ha commogut efectivament?

Una cosa podem afirmar: que Bernard Shaw ha arribat en aquestes obres a una intensitat emotiva davant el fat religiós que ell no havia aconseguit encara. Compareu "Santa Joana" amb "Androcles i el lleó". Totes dues expliquen la topada d'una fe nova amb uns interessos creats vells. Les conclusions de l'una i dels altres són idèntiques en el fons. La fe no topa amb la fe, si nó amb una organització social que es defensa. Els cristians primitius no eren en essència diferents dels sindicalistes i dels comunistes d'avui. El món romà constituït reaccionarà contra d'ells de la mateixa manera que la societat capitalista actual es regira contra tota predicació subversiva.

Es gaire diferent la tesi de "Santa Joana"? Jo la trobo idèntica. Aleshores, d'on ve la emotivitat superior de la darrera obra?

Al meu entendre vé del fet d'ésser-hi protagonista una noia creient, vigorosament dibuixada, en lloc d'un sastrinyoli grec que al cap d'avall resulta un exemplar de cristià, en mig de diversos altres exemplars de cristià. Potser la quantitat de lirisme i d'emoció que ha despés l'autor és tan escassa en l'una obra com en l'altra. Ara, que la figura de la Donzella en té prou d'ésser ben col·locada sobre l'escena perquè tothom s'en senti extremir. El seu sentit comú d'una solidesa pagesívola, la seva fe tan sòbria d'escarafalls i d'èxtasis que sembla un altre aspecte d'aquell mateix sentit comú, emocionen sense que a l'autor li hagi calgut fer sinó descriure'ls amb exactitud.

A estones penso si Bernard Shaw no compartava amb l'emoció—mòdica i tot—que experimenta el públic davant la seva "Santa Joana". Es versemblant que ell va provar tansols de demostrar una tesi que li és cara, amb els seus procediments habituals. El lirisme no l'ha posat ell; és un present que li ha fet la Santa Donzella, contenta d'haver-se vist tan vivament pensada.

Lirisme per al meu gust immillorable; lirisme que és fruit d'una comprensió intensa i no, com ordinàriament, camí triat per arribar-hi.

Carles SOLDEVILA

2.-

AURES TARDORALS

Tomba el setembre, macilent,
amb una dolça soporia;
bleixa un ventol intermitent
que duu regust de tardania.

Esbatanat el finestró,
vaig aspirant aquella flaire...
el camp és pàlid, de verdor,
com marfugós d'algun mal aire.

Ai com s'esqueixa del parral
la fulla seca, esgrogueïda,

i com decau en el portal
el sol groguiç que perd la vida.

I entre coixins i alfombres d'or,
fets de fullam i de pèlies
va desmaiant-se la claror
i l'opulència d'altres dies.

Ai quin regust que porta el vent
i quines ombres de temença!
Vé d'allà el bosc com un lament
d'alguna mística sorgença.

Sembla que diu:—A tot gegant
jo donc la força i gosadia;
ara ve el temps que membraran
infants i vells nostra follia.

I sentiran aquella por
que no coneix la jovenalla:
els nins d'entrar a la claror
i els vells al fosc de la mortalla.

Ai quin regust que porta el vent
a l'esflorar les tardes clares!
Ai sensació d'estiu ardent
que tota cosa trasbalsares!

Ara vé el temps d'està a l'escon-
vora el caliu de les rondalles,
tot esperant que vingui el son
amb ses cloentes estenalles.

I al seu conjur caure rendits,
amb la rondalla migpartida,
regalimants nostres sentits
d'una recança indefinida.

Flaire de "mil i una nits"
que als cors ressecs dóns revifalla.
Nits de fantasmes ensopits
dins el teixit de la rondalla!

Tomba el setembre macilent,
amb una dolça soporia...
Un vol d'ocells es va fonent
a la morada llunyania.

Camil GEIS

3.-

"Carrer típic", per Joaquim Mir

4.-

JOAQUIM MIR

Nat a Barcelona, l'any 1873

El geni d'en Mir és l'espontaneïtat, i aquesta és la seva característica. En Mir és un formidable aparell pictòric humà. En la seva naturalesa pictòrica hi ha alguna cosa humanament anormal, i en els seus quadres, millor que un esperit que especula damunt la realitat hi sentim el fenomen portentós d'una realitat que s'aboca al seu esperit, com si fos un receptor dins el qual aquella cosa transforma i es torna pintura. En Mir és el cas culminant d'un tipus de pintor instintiu molt abundant a Catalunya al qual les coses són elles mateixes que se'ls hi posen als ulls, en compte d'ésser els ulls que es posen sobre les coses.

Hi ha per això, en el cas de la pintura d'en Mir, alguna cosa que sent a fenòmen òptic. La realitat, al contacte dels ulls, sembla esqueixar-se i perdre la condició de cosa practicable, per a esdevinir tapís, estesa de llum, vibració de coses indeterminades, però substancials i meravellosament pictòriques. La realitat transforma la seva naturalesa a l'establir-se el contacte amb la retina d'aquest artista i d'aquí s'en desprenen dues característiques de l'art d'en Mir: la desaparició de ses qualitats i el decorativisme.

(J. Folch i Torres «Gazeta de les Arts»)